
KİTAP TANITIMI: TEFSİR GELENEĞİNDE ANLAM-YORUM NÜZUL-SİRET İLİŞKİSİ¹

Hasibe CAN

İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
hasibecn@gmail.com
orcid.org/0000-0002-9355-0997

Atf Gösterme: CAN, Hasibe “Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Siret İlişkisi, *Ağrı İslâmi İlimler Dergisi (AGİİD)*, Aralık 2020 (7), s.248-251.

Geliş Tarihi:

13 Ağustos 2020

Kabul Tarihi:

24 Kasım 2020

© 2020 AGİİD

Tüm Hakları Saklıdır.

Yapılan çalışma genelde bağlam konusu dikkate alınarak farklı yazarlar tarafından meseleye farklı kısımlardan yaklaşılarak hazırlanmış editöryal bir çalışmadır. Konu iki bölümde beş farklı yazıyla birlikte incelenmiştir.

Sunuş bölümünde Mustafa Öztürk’ün² yazısı ve ilk bölümde de 7 Ekim 2017 tarihinde Kur’an Çalışmaları Vakfı’nca İstanbul’da düzenlenen Kur’an Vahyi Sempozyumunda ‘Kur’an Vahyinin Anlaşılması, Yorumlanması ve Çağa Taşınması’ ismiyle sunmuş olduğu bir bildirisi bulunmaktadır.³ Sunuş kısmında tefsir ve te’vil kelimelerinin tanımı yapıp klasik eserlerde bu konuyla alakalı zikredilen görüşlere, te’vilin şartlarına ve tefsir ve te’vil arasındaki farka değinilmektedir.⁴ Kur’an’ın anlaşılmasında bağlamın yani sünnetin en önemli unsur olduğundan, Kur’an’ın ve hadislerin bir olarak algılanması gerektiğinden bahsedilmektedir⁵. ‘Kur’an Vahyinin Anlaşılması ve Yorumlanması’ başlıklı birinci bölümde anlama

¹ Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Siret İlişkisi, Ed. Mustafa Öztürk, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2017.

² Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

³ Mustafa Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Siret İlişkisi* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2017), 7-42.

⁴ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Siret İlişkisi*, 7-8.

⁵ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Siret İlişkisi*, 10.

mevzusundan hareketle ‘doğal anlama’ ve ‘yorum yoluyla anlama’ şeklinde bir ayrıma gidilmekte, doğal anlamanın her Müslümanın yapabileceği bir iş olduğundan ama yorum yoluyla anlamanın işin ehli olan insanlar tarafından yapılması gerektiği üzerinde durulmaktadır.⁶ Birinci bölümde ‘Bir İhtiyaç olarak Kur’an Yorumu’ adıyla ufak bir başlık açmakta genel olarak Ehl-i Hadis ve Ehl-i Rey’in te’vil konusundaki görüşlerine değinilmektedir.⁷ ‘Yorumun Mahiyeti ve Yorumda Nesnellik-Öznellik Meselesi’ başlığında te’vil hususunda ulemanın ve mezheplerin genel olarak kendi lehlerine olacak şekilde hareket ettiklerinden bahsetmekte ve buna örnekler vermektedir.⁸ ‘Yorumun Alanı ve Sınırları’ başlıklı yazıda alan ve sınırdan ziyade te’vil ve tekfir mevzusu üzerinde daha çok durulmuştur.⁹ Te’vil ve bağlam konusunun öneminden bahseden yazıda öneminin anlatılmasının yanında sınırları hususunda genel ve kesin bir çerçeve çizilmemiştir. Bu konu ile alakalı olarak bize göre dikkat edilmesi gereken husus; aşırı derecede bağlam söyleminin anlama ulaşmada bizi yanılsa da yönlendirebileceğidir.

İlk bölümün devamında Mustafa Karagöz’e¹⁰ ait Kur’an Kelimelerinin Anlamlarını Belirlemede Artzamanlı ve Eşzamanlı Semantiğin Rolü¹¹ isimli 10-11 Mayıs 2014 tarihinde İlim Dallarının Düşünce Temellerini Araştırma Enstitüsü tarafından, Ankara’da düzenlenen ‘2. Uluslararası Kur’an’ı Yeniden Düşünme -Kur’an Kavramları-’ sempozyumunda sunulan ve ERÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi’nde yayımlanan makale yer almaktadır. Makalede art zamanlı ve eşzamanlı semantiğin tanımları yapılmakta ve bu ilmin çıkış noktasının Batı kaynaklı olduğundan ama İslam literatüründe var olan vücut-nezair tarzı eserlerin muhtevasında art zamanlı ve eşzamanlı semantikle benzeşen bilgilerinde mevcut olduğundan fakat bunu semantik diye isimlendirmenin anakronik bir isimlendirme olacağından bahsedilmektedir.¹² Makalenin devamında genel olarak artzamanlı ve eşzamanlı semantiğin Kur’an mevzu bahis olduğunda konularının neler olduğundan¹³, bazı kelimelerin hem eşzamanlı hem artzamanlı kullanılmaya elverişli olduğundan,¹⁴ bazı lafızların cahiliye döneminde farklı nüzul döneminde farklı ve nüzulden sonra farklı anlamlarda kullanılıp

⁶ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 13-14.

⁷ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 15-21.

⁸ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 21-33.

⁹ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 33-37.

¹⁰ Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

¹¹ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 43-82.

¹² Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 43-44.

¹³ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 44-45.5

¹⁴ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 46.

terimselleştiği anlatılmakta,¹⁵ bazı kelimelerin Türkçeye geçiş esnasında anlam kaybına uğradığından,¹⁶ ezdad¹⁷ kelimelerin Kur'an'daki varlığından,¹⁸ deyimsel ifadelerin Türkçeye motamot çevirisinin mümkün olmamasının nedenlerinden,¹⁹ bahsedilmektedir. Bu hususlarda ortaya çıkabilecek karışıklığın giderilmesinin iki yolla mümkün olduğundan bahsedilmektedir. Birincisi kelimelerin geçtiği yerlerdeki bütün manalarına bakılmalı ve ikinci olarak da gerek metin içi gerek metin dışı bağlam göz önüne alınmalıdır. Bir diğer problem ise aşırı derecede semantik göz önüne alınarak yapılan yorumlamalar neticesinde belirli bir yerden sonra keyfi bir mana verme tehlikesiyle karşılaşılabilir.

İkinci bölümün ilk makalesi Hadiye Ünsal'a²⁰ ait olan Metin içi ve Metin Dışı Bağlam Çerçevesinde Ahzâb Suresinin Nüzul Ortamı ve Temel Vurguları'dır.²¹ Makalede surenin ayet sayısından, sureye ismini veren grupların kimler olduğundan, mekki-medenî olup olmadığından hangi sureden önce/sonra indiğinden, pasaj pasaj nazil olduğundan, sebab-i nüzule dair rivayetlerden bahsedilmektedir.²² Makale genel olarak bir sorun eksenli değil bir durum tespitinden ve ayetlerin iniş sebeplerine dair rivayetlerden ibarettir yazıdan herhangi bir teori anlaşılamamaktadır.

Devamında gelen makale 'Ey İman Edenler! Siz de Musa'ya Eziyet Edenler Gibi Olmayın!' ismiyle Yasin Meral'ın²³ Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisinde yayımlanmış yazısıdır.²⁴ Makalede Hz. Musa'ya yapılan eziyetler hakkındaki rivayetler verilmiş ve bu durum Hz. Peygamber dönemiyle ilişkilendirilmiştir.²⁵ Hz. Musa'nın evlilik hayatıyla alakalı yapılan ithamlar Hz. Peygamber'in Zeynep binti Cahş ile yaptığı evlilik ile kıyaslanmış ve Hz. Musa'yı eleştiren İsrailioğulları üzerinden Hz. Peygamber'i eleştiren sahabîlere seslenilmiş ve Allah'ın Peygamberlerini temize çıkardığı haberi verilmiştir.²⁶ Makalede Hz. Peygamber'in Zeynep'le evliliğine dair çeşitli gayr-ı ahlakî iddialara da verilmiş ve bunların geçersiz olduğu savunulmuştur. Makaleye Tevrat ve Talmut'tan da açıklamalar getirilmiş ama İsrailiyyata yer verilmemiştir.

¹⁵ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 48-57.

¹⁶ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 57-62.

¹⁷ Zıt anlama gelen aynı kelimeler.

¹⁸ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 62-71.

¹⁹ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 71-74.

²⁰ Yrd. Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

²¹ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 91.

²² Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 91-124.

²³ Doç. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

²⁴ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 125.

²⁵ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 126-137.

²⁶ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 137-145.

İkinci bölümün son makalesi Sami Kılınçlı'nın²⁷ 'Kalplerinde Hastalık Bulunan Kimseler Mealindeki Kur'an İfadesinin Muhatapları'²⁸ isimli Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nde yayımlanan yazısıdır. Makalede Hz. Peygamber döneminde kalplerinde hastalık olanların Mekkî ve Medenî dönemde inen ayetlerdeki delillerine değinilmiş ve bu hususta sadece münafıklardan değil farklı gruplardan da bahsedilmiştir.²⁹ Mekke döneminde kalplerinde hastalık bulunan grupların; müşrikler, münafıklar ve imanlarında sebat göstermeyen şüphede olan Müslümanlar da olabileceği çeşitli ayetlerden deliller getirilerek anlatılmaktadır.³⁰ Medine döneminde ise bu grupların; savaş emredilmesini isteyip emir gerçekleşince uymayanlar, İslam hususunda şüphede olanlar (iman zafiyeti bulunanlar) ve münafıklar olduğuna dair ayetler zikredilmiş ve ulemanın görüşlerine yer verilmiştir.³¹ Münafıkların bazı ayetlerde İslam dairesi içinde değerlendirilmesi onların nifak derecelerinin belirlenmesini zorlaştırmıştır.³² Üzerinde önemle durulan diğer bir mevzu gerek o dönemde gerekse günümüzde iman sahibi olanların İslam'a bağlılıklarının aynı derecede olmadığı ve bu sebeple Kur'an'da bir durumdan bahsedilirken bunun bütün insanlara hamledilmesinin doğru olmadığı anlatılmaktadır.³³

Genel bir değerlendirme yapacak olursak kitabın içerisinde var olan makalelerin hepsi gerek anlam gerek sîret hususunda bazı kısa açıklamalara değinmiş ama özellikle nüzul ve sîret konusuyla alakalı birkaç ayet üzerinden gidilmiş ve yapılan çalışmalar durum tespiti olarak kalmıştır.

²⁷ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

²⁸ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 151.

²⁹ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 153-176.

³⁰ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 153-160.

³¹ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 160-172.

³² Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 172.

³³ Öztürk, *Tefsir Geleneğinde Anlam-Yorum Nüzul-Sîret İlişkisi*, 168-176.